

TEMPS MODERNS

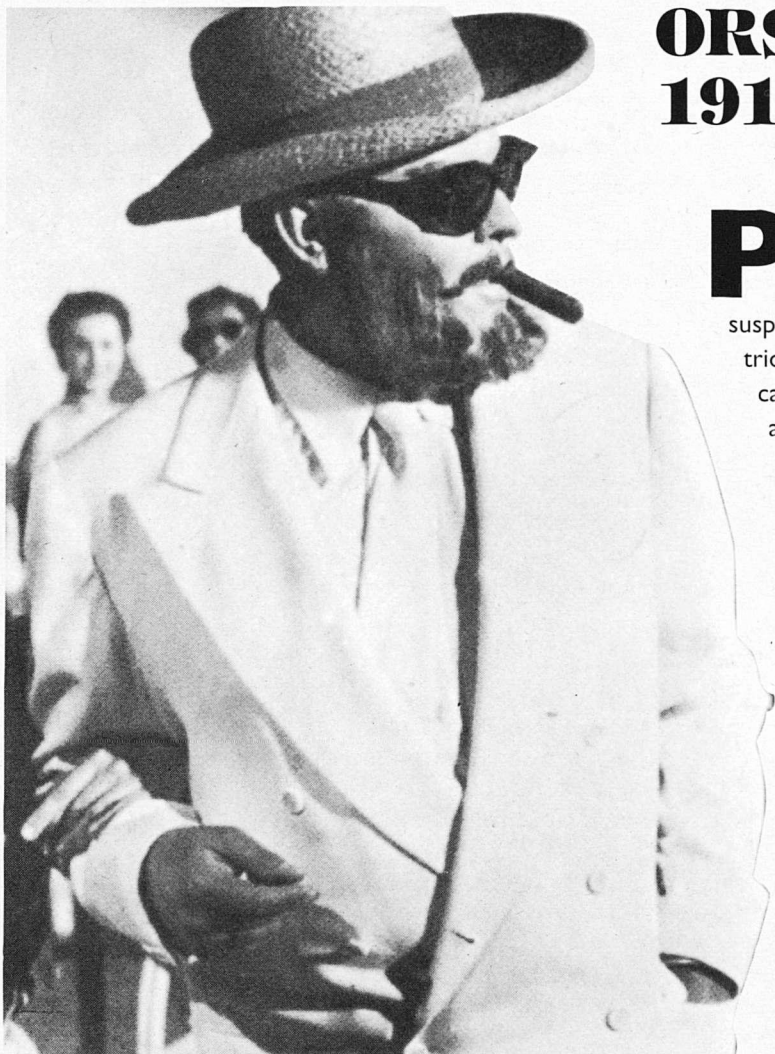

Núm. Especial

(Orson Welles)

Març 1995

FULLS DE CINEMA

ORSON WELLES, 1915-1985

Pulles com «silenci, un geni està rodant» o «després de Déu, Orson Welles», aquesta darrera d'en Herman Mankiewicz demostren clarament amb quina suspicàcia va ser rebut a Hollywood l'home que havia triomfat com a productor, director i actor teatral i havia capgirat a tot un poble la nit del 30 d'octubre de 1938 amb el programa radiofònic *La guerra dels mons*, adaptació de l'obra de H. G. Wells, dels nou milions d'òidors que se li calculaven al programa, un milió set-cents cinquanta mil varen quedar terroritzats per l'emissió i reaccionaren amb alguna acció. És fàcil d'imaginar, doncs, que l'acollida a la indústria cinematogràfica va haver d'anar acompanyada entre l'admiració, temor i, per alguns, de ressentiment cap a aquest *monstre* que tan sols tenia vint-i-cinc anys i que pareixia tenir en exclusiva l'adjectiu *geni*. Era l'any 1940 i Welles té «aquest tren elèctric» —segons les seves pròpies paraules— a la seva disposició.

Aquesta és una aproximació a la seva densa i prolífica vida artística.

Neix el 6 de març de 1915 a Kenosha (Wisconsin). Cursà estudis primaris a la Washington School de Madison i més tard ingressà a la Todd School de Woodstock, per seguir els estudis d'enginyeria. A partir de 1931 cursà estudis de disseny i pintura a Chicago. Aleshores decideix dedicar-se al

teatre i viatja a Europa, on treballà com a actor al Gate Theatre de Dublín.

L'any 1933 torna als Estats Units, on continua la seva activitat teatral com a actor i director. Alterna amb la ràdio, el cine i la televisió. L'any 1937 funda, juntament amb John Houseman, el Mercury Theatre. L'any 1940 inicia la seva carrera cinematogràfica amb *Ciudadano Kane* i tota una sèrie de conflictes amb els productors que sempre intentaren manipular les seves obres. L'any 1942 viatja a Amèrica del Sud per iniciar el rodatge de la trilogia cinematogràfica sota el títol de *It's all true* que no va arribar a acabar. L'any 1944 recorregué Amèrica donant conferències sobre els perills del feixisme. El 1947 va escriure un guió titulat *The Landru Story*. Aquest guió va ser aprofitat per Charles Chaplin per filmar *Monsieur Verdoux*. El 1954 va iniciar el rodatge de *Don Quixote* que no acabà fins al 1972. Segons ell no havia de ser exhibida mai públicament, però tots sabem que es projectà a Sevilla amb motiu de l'Expo 92.

Va estar casat amb Virginia Nicholson, Rita Hayworth i Paola Mori.

"SA NOSTRA"

100

Anys Cinema

CITIZEN KANE / CIUDADANE KANE, 1941

Fitxa tècnica

Productor: Orson Welles
Producció: Mercury Theatre / R.K.O.
Argument: Orson Welles
Guió: Herman J. Mankiewicz amb la participació de Joseph Cotten i John Houseman
Fotografia: Gregg Roland
Música: Bernard Herrmann
Muntatge: Robert Wise i Mark Robson
Direcció artística: Van Nest, Pol Glase i Perry Ferguson
Durada: 119'

Fitxa artística

Orson Welles (Charles Foster Kane), Dorothy Commingore (Susan Alexander), Joseph Cotten (Leland), Everett Sloane (Bernstein), Ray Collins (James Gettys), George Coulouris (Thatcher), Ruth Warrick (Emily Norton), Agnes Moorehead (Mrs. Kane).

«L'únic film que he escrit des de la primera fins a la darrera paraula i que he pogut realitzar lliurement és *Citizen Kane*».

MR. ARKADIN, 1955

Fitxa tècnica

Productor: Louis Dolivet
Producció: Mercury Productions, Fil Morsa, Cervantes Films, Sevilla Studios
Argument i guió: Orson Welles (basat en la seva pròpia novel·la)
Fotografia: Jean Bourgoïn
Música: Paul Misraki
Muntatge: Renzo Lucidi
Direcció artística: Orson Welles, Luis Pérez Espinosa, Gil Parrondo i Francisco Prósper
Durada: 99'

Fitxa artística

Orson Welles (Mr. Arkadin), Paola Mori (Raina Arkadin), Robert Arden (Guy Van Stratten), Michael Redgrave (Burgomil Trebitsch), Patricia Medina (Mily), Akim Tamiroff (Jacob Zouk).

«Ara et parlaré d'un escorpí. Aquest escorpí volia travessar el riu i li va demanar a la granota que el dugués.

—No —li va dir la granota—, no gràcies. Si te deix que pugis a la meua espatlla, me pots picar i la picada de l'escorpí és mortal.

—¡Vaja! —replicà l'escorpí—. ¿On és la lògica de les teves paraules? —els escorpins sempre tracten de ser lògics— Si jo te pic, tu mors i jo m'ofegaré.

Quan sentí aquestes paraules la granota va quedar convençuda i va permetre que l'escorpí pujàs damunt ella. Però quan estaven a la meitat del riu va sentir un dolor terrible i se adonà que, a pesar de tot, l'escorpí l'havia picada.

—¡Lògica! —va xisclar la granota moribunda quan començava a enfonsar-se, arrossegant l'escorpí sota les aigües—. ¡No hi ha lògica en això!

—Ja ho sé —respongué l'escorpí—, però no ho he pogut evitar, és el meu caràcter. Beguem pel caràcter...»

ORSON WELLES, MR. ARKADIN (1955)

«Arkadin per mi està més prop de Harry Lime [protagonista de *El tercer home*], que de Kane, perquè és un aprofitat, un oportunista, un home que viu de la descomposició del món, un paràsit que es nodreix de la corrupció de l'univers però que no intenta justificar-se, com feia Harry Lime, considerant-se com una espècie de *superman*. Arkadin és un aventurer rus, un corsari».

ORSON WELLES

LE PROCÉS / THE TRIAL / EL PROCESO, 1962

Fitxa tècnica

Productor: Yves Laplanche, Miguel i Alexander Salkind
Producció: Paris - Europe Production, Hisa-Film, FI. CIT
Argument: Basat en la novel·la de Franz Kafka
Guió: Orson Welles
Fotografia: Edmond Richard
Música: Jean Ledrust i Tommaso Albinoni
Muntatge: Ivonne Martin
Direcció artística: Jean Mandaroux, Jacques D'Ovidio, Jacques Brizzio, Pierre Tyberghein i Jean Bourlier
Durada: 120'

Fitxa artística

Anthony Perkins (Joseph K), Orson Welles (l'advocat), Jeanne Moreau (Miss Burstner), Romy Schneider (Leni), Elsa Martinelli (Hilda), Akim Tamiroff (Block), Jess Hahn i William Keams (dos inspectors).

...a les portes de la mort, per ell tot es resumeix en una darrera pregunta. Fa una senya al guardià. «Ets insaciable —diu aquest— ¿què més vols?». L'home respon «si, com està escrit, cada un s'esforça per aconseguir la llei ¿com és que, després de tant de temps com duc aquí, no he vist ningú més que no sigui jo per sol·licitar ser admès?» A penes l'home pot sentir el guardià, aquest li diu fort a l'orella: «Per què ningú més que tu hauria estat mai admès. Ningú altre hauria pogut traspasar aquest portal, no estava destinat sinó només a tu. Ara... vaig a tancar-lo...».

(INTRODUCCIÓ DE LA PEL·LÍCULA *EL PROCESO*)

Anar de frustració en frustració constitueix el mecanisme essencial de l'angoixa i això està a *El proceso* de Kafka i consegüentment a la pel·lícula d'Orson Welles. L'absurd substitueix la realitat, perquè pugui ser símbol i signe de la nostra època. Un home pot despertar-se creient ser un escarabat, això és irreal, és un absurd, però un dematí ens podem despertar convertits en qualsevol cosa, en les infinites coses que el despotisme, la competència, l'egoïsmes, la insolidaritat de la vida actual obliga a l'home, a penes sense elecció. No es tracta de pensar, de comprendre, de renovar o d'explicar-se, sinó de preguntar-se si tot el que passa té sentit o no.